

PESTEN AANGEPAKT!

OSG De Ring van Putten
Groenwoudlaan 25
3201 LP Spijkenisse

Inhoudsopgave

Inhoud:	Bladzijde:	2
- Voorwoord		3
- Samenvatting literatuur		
- begripsbepaling 'pesten'		4
- uitleg 4 – sporenbeleid		5
- Opstellen van een plan van actie		8
- 4 – sporenbeleid op de Ring van Putten		10
- De pest aan pesten		12
- Bijlagen:		
- enquête		16
- adressenlijst		18

Voorwoord

Deze notitie is tot stand gekomen na een cursus 'omgaan met pesten' die enige jaren geleden door een aantal collega's is gevolgd. De cursus stond onder leiding van Dieta Uytterlinde. Deze notitie is onlangs (november '08) door de werkgroep Zorg geactualiseerd.

Deze notitie is niet meer dan een handvat voor degenen die te maken hebben of krijgen met pestgedrag. Ieder pestgeval is anders, de oplossing voor pesten is er niet, daarom vindt u in de notitie adviezen hoe u met een pestprobleem om kunt gaan.

In het gedeelte over **het 4-sporenbeleid** staat hoe in het algemeen pestproblemen aangepakt kunnen worden.

In de leidraad wordt dit enigszins geconcretiseerd.

In het begin van elk schooljaar zal deze notitie verspreid worden onder mentoren en klassenleraren. Ook zal de notitie op de website geplaatst worden.

SAMENVATTING LITERATUUR / INFORMATIEMATERIAAL OVER PESTEN EN PLAGEN

Voor we het gaan hebben over plagen en pesten moet eerst duidelijk zijn wat er onder deze begrippen verstaan wordt. Een kort overzicht uit diverse bronnen:

Brochure 'kinderen pesten kinderen'

*Je hebt plagen en pesten, kinderen die elkaar **plagen** kunnen elkaar aan. Nu eens plaagt de één, dan weer de ander. **Pesten** is altijd gemeen. Als er gepest wordt, is het ene kind vaak sterker dan het andere. Fysiek sterker, meer invloed, grotere mond enz. De een wint altijd, de ander verliest altijd. Pesten gebeurt niet zo maar eens een keertje, het keert altijd terug.*

'Pesten – 2' Brochure voor leerkrachten in het basisonderwijs.

*Het begrip pesten kan omschreven worden als het langdurig en bij herhaling uitoefenen van negatieve handelingen door een persoon of een groep tegen een eenling die niet in staat is zich te verdedigen. Onderscheid wordt gemaakt tussen **direct pesten** en **indirect pesten**.*

***Direct pesten** is de openlijke agressie gepleegd door fysiek geweld, schelden, gebaren, gezicht trekken, roddels verspreiden e.d.*

***Indirect pesten** is het uitsluiten van de groep, nergens aan mee mogen doen e.d.*

In deze brochure wordt nog eens gewezen op het feit dat pesten vooral een ongelijkwaardige strijd is en dat dat vooral het verschil is met plagen, een 'strijd' die veel gelijkwaardiger is en waar men om en om 'wint'.

Pestmap, RIAGG

Pesten is gedrag dat min of meer bewust gericht is op één of meer kinderen en dat tot doel en tot gevolg heeft dat degene die gepest wordt, zich gekwetst, geraakt, vernederd, afgewezen en/of buitengesloten voelt.

In deze notitie wordt ook onderscheid gemaakt tussen:

- ***Incidenteel pesten:** een enkele opmerking, steek of sneer, een enkele duw, een enkele keer een voet uitsteken...*
- ***Structureel pesten:** sommige leerlingen zijn continu het slachtoffer van pesten – wat ze ook doen, wat ze ook zeggen, wat voor kleding ze ook dragen, het is "nooit goed"; sommige andere leerlingen gedragen zich continu als pestkoppen: het lijkt wel of ze geen andere manier van omgaan met medeleerlingen kennen.*

De omschrijving van het RIAGG vermeldt iets heel wezenlijks, namelijk: 'hoe voelt het slachtoffer zich'. Iemand die ogenschijnlijk 'plaagt' is misschien al de derde in de rij, de 'geplaagde' begint dat dan meer als pesten te ervaren.

Veel pesters verdedigen zich dan ook vaak ten onrechte met: 'Het is maar een lolletje'. Het is echter aan het 'slachtoffer' te bepalen of het daadwerkelijk een lolletje is. Ook blijkt dat pesters en gepesten allebei vaak slecht ontwikkeld zijn op het sociale vlak.

WAT KAN ER TEGEN PESTEN GEDAAN WORDEN?

Natuurlijk is geen enkel geval hetzelfde; de aanpak of oplossing is er dan ook niet. Wel kun je globaal aangeven op welke sporen je allemaal actief kunt zijn tegen het pesten.

Vier-sporenbeleid

In de meeste publicaties wordt er van uit gegaan dat de beste oplossing een zo breed mogelijke aanpak is. Het 4-sporenbeleid is gericht op de vier betrokken groepen:

1. Het slachtoffer.
2. De pester.
3. De groep.
4. Docenten / Ouders.

Een mogelijke uitwerking van dit 4-sporenbeleid.

1. signaleren
2. analyseren
3. opstellen van een plan van actie
4. uitvoeren van dit plan van actie
5. evaluatie
6. implementatie

Signaleren:

Het slachtoffer.

- Gaat niet graag naar school.
- Gaat contact met andere kinderen uit de weg.
- Behaalt schoolresultaten onder het niveau van het kind.
- Is angstig.
- Kan moeilijk voor zichzelf opkomen.
- Eigendommen worden vernield of weggemaakt.
- Geeft zelf aan dat hij/zij gepest wordt.

De Pester.

- Wil op de voorgrond treden ten koste van anderen.
- Heeft snel ruzie.
- Kan moeilijk samenwerken.
- Lukt andere leerlingen uit.
- Houdt weinig rekening met andere kinderen.

De groep.

- Er gebeuren dingen in de groep waar niet goed de vinger op te leggen is.
- De sfeer is niet prettig, druk, geheimzinnig.
- De groep vraagt veel aandacht van de docent.
- Veel onderlinge concurrentie en agressie.
- Het voor elkaar opkomen en/of helpen gebeurt niet of weinig.

De school.

- Docenten bemerken dat er gepest wordt in de klas.
- Signaleren van pesterijen in de pauzes door leerkrachten (l.o.), conciërges en ander onderwijs ondersteunend personeel.

De ouders.

- Ouders nemen contact op over pesten.
- Ouders maken zich bezorgd over de positie van het kind in het groepsproces.

Analyseren*Het slachtoffer*

- Wie is/zijn het?
- Sinds wanneer?
- Wat is de voorgeschiedenis (basisschool of vorige klassen)?
- Wat is de ernst van de pesterijen?
- In welke vorm wordt er gepest?
- Wat is de reactie van het slachtoffer?
- Wat voor kind is het slachtoffer?
- Heeft het kind extra hulp nodig?
- Is het kind ontvankelijk voor hulp?

De pester.

- Wie is/zijn het?
- Sinds wanneer doen ze het?
- Wat is de voorgeschiedenis (basisschool of andere klassen)?
- Wat is de ernst van de pesterijen?
- In welke vorm wordt er gepest?
- Wanneer wordt er gepest?
- Wat voor kind is de pester?
- Heeft het kind extra hulp nodig?
- Is het ontvankelijk voor hulp?

De groep

- In welke groep vinden de pesterijen plaats (klas, cluster, gymgroep, enz.)?
- Op welke momenten (structureel of niet)?
- Hoe is de sfeer in de groep?
- Is die sfeer veranderd en zo ja waardoor?
- Wat voor leerlingen zitten er in de klas/groep?
- Hoe reageren de leerlingen op elkaar?
- Wat zijn de vaardigheden van de leerlingen op cognitief en sociaal gebied? (vaak is zowel de pester als het slachtoffer sociaal zwak ontwikkeld)
- Is er wisselend leiderschap?
- Zijn de regels en afspraken in de groep duidelijk?
- Hoe is de relatie tussen leerlingen en docent?
- Wat vraagt de groep van de docent?
- Wordt er gewerkt in de groep (wat is de motivatie van de leerlingen)?
- Zijn er bijzondere omstandigheden van buitenaf?
- Zijn er culturele verschillen?
- Zijn er specifieke individuele problemen van de leerlingen?

De school.

- Hoe is de positie van de leerkracht in de groep, wordt er misschien onbewust meegepest?
- Is er ondersteuning van collega's?
- Is het een nieuw probleem of bestaat het al langer?
- Welke interventies zijn er al geweest?
- Zijn er contacten met externe organisaties?
- Hoe is de relatie tussen school en ouders?

De ouders.

- Is er onderling contact tussen ouders?
- Staan ouders open om het pesten te bespreken?
- Zijn zij eventueel bereid zich in te zetten voor het probleem?

OPSTELLEN VAN EEN PLAN VAN ACTIE.

Aan de hand van de gevonden gegevens uit de analyse moet een plan van actie opgesteld worden.

Op **korte termijn** moet men zich richten op onmiddellijke stopzetting van de negatieve handelingen. Op **langere termijn** moet de sfeer in de groep en op de school verbeterd worden, in de hoop dat pesten zo geen kans meer krijgt.

Het plan van actie

Het slachtoffer.

- Veiligheid bieden.
- Worden ouders ingeschakeld?
- Inschakelen van hulpverlening?
- Handhaven van plaats in de groep, klas

De pester

- Veiligheid bieden.
- Worden de ouders ingeschakeld?
- Inschakelen van hulpverlening?
- Niet alleen straffen maar **de mogelijkheid bieden om ander gedrag aan te leren.**

De groep

- Veiligheid bieden.
- Iedereen verantwoordelijk maken; **het is een gezamenlijk probleem.**
- Sfeer verbeteren door bijvoorbeeld:
 - Bespreken van het probleem.
 - Bespreken wat er moet veranderen.
 - Buitenschoolse activiteiten.
 - (Wisselende) werkvormen.

De leerkracht

- Als leerkracht stelling nemen tegen pesten.
- Hoe stelt de docent zich op? Pest docent mee, neemt hij afstand van of treedt hij er tegen op?
- Hoe ziet de ondersteuning eruit (intern/extern)?

De ouders

- Gezamenlijke verantwoordelijkheid (ouders en school).

Uitvoeren plan van actie

Bij het uitvoeren van het plan van actie moeten er regelmatig evaluatiemomenten zijn. Indien nodig moet het plan tussentijds bijgesteld worden.

Evaluatie

Naast de afzonderlijke sporen, moet ook het hele plan door de belanghebbenden geëvalueerd worden.

Implementatie

Aandacht voor pesten, aandacht voor het omgaan met elkaar moet een vanzelfsprekend iets zijn binnen de school. De sfeer zou zo 'veilig' moeten zijn dat pesten eigenlijk niet voor kan komen. Als pesten toch voor komt, dan moet de pester de zekerheid hebben dat het pesten aangepakt wordt. Die garantie is een voorwaarde voor een veilige school.

HET 4-SPORENBELEID OP DE RING VAN PUTTEN.

Hieronder volgt eerst een raamwerk om voorkomende pestgevallen aan te pakken, gevolgd door een uitwerking.

Het 4-sporenbeleid is bij ieder pestgeval het uitgangspunt. In elke afzonderlijke situatie moet afgewogen worden of het noodzakelijk is om elk spoor (in z'n geheel) te doorlopen.

Globale richtlijnen

(de cursief gedrukte nummers verwijzen naar de 4 sporen)

1 het slachtoffer **2** de pester **3** de groep **4** leerkracht en ouders

1. [Signaleren]
De informatie over een geval van pesten komt bij de mentor/ clusterleider/ teamleider/ afdelingsleider van een klas/groep.
Deze informatie kan doorgegeven zijn via de betrokken leerling, een docent, de ouders of via een clusterleider/ teamleider of afdelingsleider.
De mentor is degene bij wie de afhandeling begint.
- 2.1 [Analyse]
Na overleg met degene die het pesten heeft gemeld, inventariseert deze de situatie.
 - wie zijn er betrokken? (2).
 - wat gebeurt er eigenlijk?
 - waar en op welke tijdstippen?
 - hierbij kan gebruik gemaakt worden van de bijgevoegde enquête.
- 2.2 Wat is er bekend over de betrokken leerling en de 'pesters'? (1, 2)
bijv. de gegevens van de schoolvragenlijst (S.V.L.), gegevens uit het dossier enz.
- 3 In sommige gevallen kan men nu meteen naar stap 4 en 5 doorgaan.
- 4 [Opstellen van een plan van actie]
Mentor evalueert de gegevens en neemt contact op met de clusterleider/ teamleider of afdelingsleider.
- 5 [Uitvoeren van een plan van actie]
Gesprekken met het 'slachtoffer' en de 'pester(s)' (1, 2) afhankelijk van de situatie eerst apart en dan eventueel gezamenlijk, of meteen gezamenlijk. Eventueel nu afspraken maken over hoe verder met elkaar om te gaan. Dit kan met behulp van lesmateriaal uit de begeleidingsmethode 'Aardig Vaardig'.
- ** In ernstige gevallen opnieuw de clusterleider/ teamleider inschakelen voor overleg over mogelijk te nemen maatregelen.
- 6 Gesprek met alle betrokken leerlingen. (3)
- 7 inlichten overige docenten + conciërges en overige leden van het onderwijs ondersteunend personeel, met het verzoek gedragingen te observeren en zonodig afwijkend gedrag te melden (leerlingbespreking) (4)

- 8 Indien nodig en voorzover dit al niet eerder (**) noodzakelijk was contact opnemen met alle betrokken ouders. (4)
- 9 [Evaluatie]
Verslag op papier voor het leerlingvolgsysteem.

DE PEST AAN PESTEN

Hieronder volgt een concretere invulling van hetgeen hiervoor vermeld is.

Situatie 1:

Een leerling komt bij je en zegt dat hij gepest wordt. Neem er de tijd voor, ook al lijkt een leerling het pesten over zichzelf af te roepen. Probeer achter de ernst van de situatie te komen.

Situatie 2:

Je ziet dat een leerling gepest wordt door een of meer andere leerlingen. Het is niet raadzaam direct het probleem te willen oplossen. Stop het pesten voor het moment en nodig hen afzonderlijk of samen uit om het een ander rustig door te spreken.

Situatie 3:

Je denkt dat een leerling geregeld door anderen in de klas wordt gepest. Nodig het vermeende slachtoffer op een rustig moment uit voor een gesprek. Als de leerling jouw idee bevestigt, zeg hem dan, dat je kan proberen het probleem op te lossen. Wil hij dat niet, dan kun je het pestprobleem in zijn algemeenheid aan de orde stellen. Ook kun je de pester eens vragen of hij het idee heeft of er iemand in de klas gepest wordt. Je kunt hem zelfs vragen daar eens op te letten.

Situatie 4:

Als situatie 3, maar de gepeste ontkent dat hij gepest wordt. Er zijn dan twee mogelijkheden: je hebt het verkeerd gezien of je hebt het goed gezien, maar de gepeste wil het niet toegeven. Daar heeft hij een goede reden voor. Hij is er te trots voor, hij wil ook bij het clubje horen of hij weet niet wat jij allemaal gaat doen. Misschien wordt het wel erger door wat jij doet.

Om dit na te gaan kun je tijdens een onderonsje aan willekeurige leerlingen uit de klas vragen of er wel eens iemand gepest wordt.

Als inderdaad blijkt dat de leerling gepest wordt, kun je hem vertellen hoe je hem zou kunnen helpen. Gaat de gepeste dan nog niet akkoord, dan kun je de pester(s) vragen of hij/zij het idee heeft (hebben) of er wel eens iemand gepest wordt en zo het balletje aan het rollen brengen.

In alle gevallen zul je gesprekken moeten voeren, hetzij met de pester(s), hetzij met het slachtoffer, hetzij met beiden en soms ook met anderen.

Hieronder staan enkele adviezen voor dergelijke gesprekken.

U ziet dat een leerling gepest wordt.

Dit gesprek hoeft niet langer dan 5 minuten te duren.

- Laat het pesten ophouden.
- Stuur omstanders zo mogelijk weg. Je ontnemt de pester zijn theater en de gepeste bespaar je een tweede vernedering.
- Spreek met de pester.
- Laat de pester blijken, dat je zijn gedrag niet tolereert.
- Als het pesten in de klas gebeurt, kun je de pester de klas uit sturen.
- Geef dit altijd door aan de mentor, clusterleider/ teamleider en/of afdelingsleider. Deze nodigt de pester uit voor een gesprek. Dit gesprek moet kort na het incident plaats vinden.
- Laat het slachtoffer even op verhaal komen, zonder dat anderen daarbij zijn en zonder dat anderen dat zien.
- Nodig het slachtoffer eventueel uit voor een gesprek. Doe dit alleen als je denkt, dat hij de situatie zelf niet kan oplossen. Hiermee wordt voorkomen dat hij als een zwakkeling wordt gezien.

Het gesprek met de gepeste (wordt in principe door de mentor gedaan).

Bij dit gesprek moet je je een idee vormen van de omvang van de pesterijen.

Je moet nagaan:

- door wie
- hoe vaak
- hoe lang al
- waarmee
- op welke manier
- wanneer (bij elke gelegenheden: in de pauze, tijdens de les, na school)
- waar
- hoe de leerling heeft gereageerd
- wat heeft de gepeste zelf gedaan om het pesten te laten ophouden
- hoe reageerden de anderen in de buurt
- is het plagen (gelijkwaardig) of is het pesten (ongelijkwaardig)

Vertel de leerling,

- dat je het pesten wil laten ophouden.
- dat hij het je moet zeggen, zodra hij weer gepest wordt.
- dat hij niet terug moet pesten
- dat hij de pesterijen niet moet uitlokken
- (zo mogelijk) hoe hij het best kan reageren gegeven de situatie.
- (zo mogelijk) hoe hij het best voor zichzelf kan opkomen.

Het nagesprek met de pester(s) (uit te voeren door de mentor)

Houd dit gesprek kort (ongeveer 15 minuten)

- Praat niet met een groep, maar met de afzonderlijke pesters en spreek ze afzonderlijk aan op hun gedrag.
- Betreft het een hele klas laat ze dan schriftelijk reageren en spreek daarna met afzonderlijke leerlingen, afhankelijk van de reacties.
- Maak het doel van het gesprek aan de pester duidelijk; je hebt hem bij je geroepen om over zijn pestgedrag te spreken.
- Maak duidelijk dat je zijn pestgedrag niet tolereert.
- Laat blijken dat je de pester niet persoonlijk afkeurt, maar wel zijn gedrag.
- Zeg hem, dat het niet gaat om een bestraffing, maar dat je ervoor wilt zorgen, dat iedereen zich hier op school veilig kan voelen.

Laat.....

- de pester vertellen wat er gebeurd is. Maak dit zo concreet mogelijk. Vergelijk dit met je andere bevindingen.
- je niet verleiden tot discussies; je praat met hem over zijn pestgedrag en niet over het gedrag van het slachtoffer. Zo praat je (op dit moment) ook niet over de problemen van de pester, het gaat om zijn pestgedrag.

Zeg hem/haar,

- dat het pesten moet stoppen
- (zo mogelijk) hoe hij zijn pestgedrag onder controle kan houden, afhankelijk van de situatie.
- dat je controleert of het pesten stopt.
- dat je eventueel een nieuwe afspraak zal maken om de resultaten te evalueren.

Controle

Het is raadzaam vermeend pestgedrag strak te controleren. Dit kan je doen:

- door na te vragen bij de gepeste.
- door collega's in te schakelen en te vragen het je door te geven, als er weer gepest wordt.
- niet-onderwijzend personeel te vragen op het pestgedrag toe te zien.
- leerlingen in de klas te vragen, of ze merken dat er iemand gepest wordt. Je kunt duidelijk maken, dat het geen klikken is, als ze zeggen wie er door wie gepest wordt. Immers, de pester krijgt geen straf. Je wilt alleen maar de sfeer in de klas verbeteren, zodat iedereen in de klas zich veilig voelt. Bedenk ook, dat deze leerlingen de toeschouwers zijn voor wie de pester zijn spel opvoert. Als je deze leerlingen mee hebt, heb je heel wat gewonnen.

Vervolggesprek(ken) met de gepeste

In zo'n gesprek moet je nagaan of het geholpen heeft, wat je hebt gedaan. Wees erop bedacht, dat de gepeste misschien niet de waarheid durft te vertellen, beducht als hij is voor verdere represailles van de pester. Je kunt zijn verhaal vergelijken met de informatie, die je uit andere bronnen hebt.

Het kan zijn dat het slachtoffer zo weinig sociale vaardigheden heeft, dat hij altijd gepest zal blijven worden. Je kunt in dit verband eventueel de schoolvragenlijst raadplegen van de brugklas. Je kunt hem ook opnieuw een vragenlijst laten invullen.

Aan de hand hiervan kun je het een en ander ter sprake brengen.

Eventueel kun je hem wijzen op een cursus (zie adressen in de bijlage), waardoor hij meer sociale vaardigheden krijgt. Ouders en Ineke van Hest (als sociaal verpleegkundige aan de school verbonden) worden hierbij ingeschakeld.

Vervolggesprek(ken) met de pester(s)

Evalueer of de pester zich aan zijn opdracht heeft gehouden.

Zo niet, neem dan maatregelen om de leerling zijn gedrag te laten herstellen.

Dat kan bijvoorbeeld zijn:

- Helpen bij het uitvoeren van karweitjes.
- De pester isoleren van de gepeste wanneer er in groepjes gewerkt wordt, voor een bepaalde tijd.
- Inschakelen van de ouders.
- Inschakelen van kennis van de GGD-ZHE

Bijlage 1:

Enquete

Je naam (graag):

1. Wat versta jij onder plagen?

2. Wanneer verandert volgens jou plagen in pesten?

3. Heb jij enig idee wie er wordt gepest? Ben je het misschien zelf?
(Ik wil graag dat je namen noemt)

Heb je enig idee waarom?

4. Weet je wie er pest? (Ik wil graag dat je namen noemt)

Heb je enig idee waarom?

5. Pest je zelf ook? Zo ja, waarom doe jij het?/ Zo nee, waarom niet?

6. Kun je nog andere namen noemen van mensen die uitspraken doen, waarvan jij vindt dat die niet kunnen? (Graag met voorbeeld)

7. Vind jij dat er iets aan gedaan moet worden? Heb jij misschien een oplossing?

8. Wil je nog meer kwijt? Dan is dit je kans:

Mocht je vinden dat ik iets over het hoofd heb gezien, vermeld dit dan bij vraag 8.
Alle suggesties zijn welkom!

Bedankt voor je bijdrage

[naam mentor]

Bijlage 2

Adressen:

GG&GD Zuid Hollandse Eilanden.

Van Hogendorpstraat 50

Postbus 742

3201 WD Spijkenisse

0181- 652400

Contactpersoon: mw. I. van Hest

Flexusjeugdplein / Schoolmaatschappelijk werk

Contactpersoon: mw. S. Schild

010-4105098

www.pestweb.nl

wegwijs bij pesten